

תמונות בתערוכה

על שני ציורים של אופיר בגון

בכניסה לתערוכת היחיד של אופיר בגון "אמת מידה אנושית", המוצגת בימים אלה בגלריה "עינגע" בתל-אביב, תלויים שני ציורים זה מול זה. האחד הוא "ציור פנים" – ציור חדר האוכל, מתוכו; השני – "ציור חוץ", שבמרכזו הדשא הגדול ליד חדר האוכל.

א. לב חלול

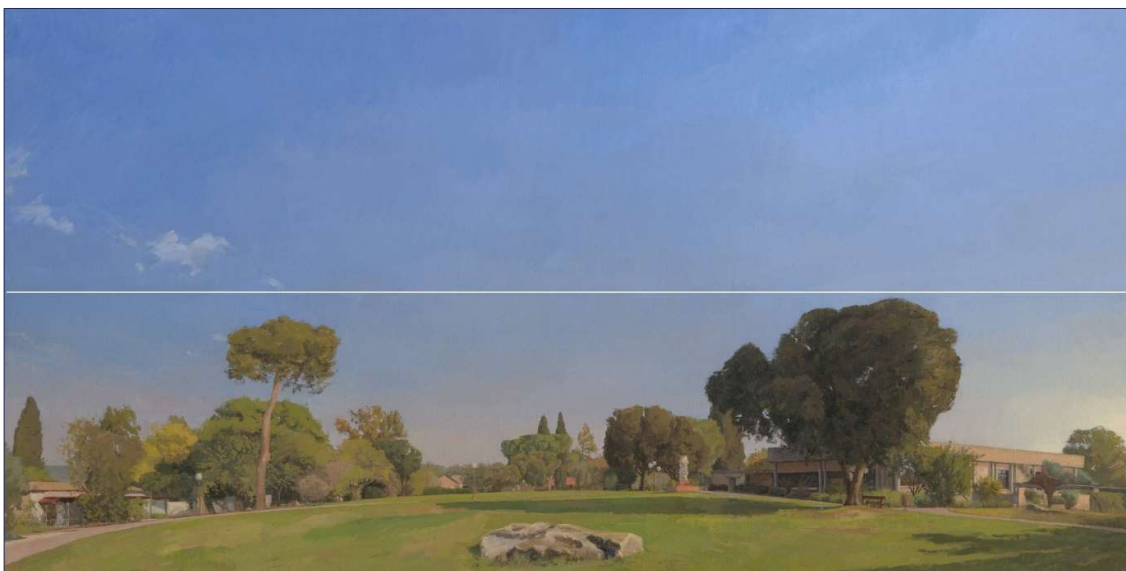
לדברי אופיר, העבודה על ציור חדר האוכל נמשכה זמן רב. שוב ושוב חזר אל אותו המקום בדיוק בתוך חדר האוכל, הציב את הבד על הלוח והמשיך להוסיף פרטים ושכבות. כאשר החל את הציור, לא ידע איך ייראה בסוף. ואכן, עם הזמן הרגיש שגבולות התמונה צרים מדי והרחיב את שטח התמונה לשני הצדדים. חדי העין יוכלו להבחין בקווי החיבור, שיש להם חשיבות גם כשלעצמם.

חדר האוכל העצום בציור הוא כמעט ריק. על התקרה בחזית עוד תלויים הפרוז'קטורים הישנים, שמאחוריהם המנורות, מאווררי התקרה וכמה קישוטי חג ששרדו – מי יודע ממתי. הרצפה ריקה, למעט שולחן עץ חבוט מהדגם הישן שציפוי הפורמייקה המודבק שלו מתקלף, ושני כיסאות מוזנחים ומלוכלכים ששכחו מזמן את ייעודם לשיבה. מעבר להם, מימין, ליד הנישה של ברוי הסודה והמים מן העבר הרחוק מאוד, עומד כד חרס גדול שנותר אחרי החג האחרון, או אחרי זה שלפניו, או לפניו, ובו סידור פרחים שיבש זה מכבר. משמאל, שעון על הקיר מגב שנשאר מניקיון הרצפה האחרון. באחורי התמונה, בקרבת החלון, עומד שולחן מיותר נוסף, ומשני הצדדים, במרחק גדול, שני כיסאות – אחד מימין ואחד משמאל. בין החפצים והפרטים המעטים משתרעת הרצפה הכהה הריקה. שטח הרצפה נקי ומבריק דיו כדי שמראות החוץ ישתקפו בו במהופך ויעניקו לחדר האוכל החשוך ממד עומק של מעין תהום אפלה, שנוצרת את המראות. מעבר לחשכת האולם הריק, מבעד לחלונות – החוץ הצבעוני המואר: צמרות עצים, פנסים, הפסל החידתי של אחיעם, חלקו העליון של הבית שמאחור ואפילו קלנועית נוסעת ושתי דמויות מטושטשות-תווים.

חדר האוכל היה במשך שנים רבות הלב החם והפועם של יפעת – מקום המפגש העיקרי של הציבור כולו. החברים באו לארוחות הבוקר, הצהריים והערב, הגיעו עם הילדים לארוחות ליל השבת, התעדכנו בחדשות ובאירועים באמצעות לוח המודעות בכניסה, באו לאסיפות הקיבוץ ולמסיבות החג. סביבתו שקקה חיים, המתה חברים וילדים. מאמצע שנות ה-90 ואילך, בעקבות מהלכי ההפרטה והשינוי בארוחות החיים, התרוקן חדר האוכל מכל אשר בו. מסביב נמשכו החיים, המרחבים הירוקים נשאו כשהיו, העצים המשיכו לגבוה, אבל הפנים, התוכן, לא היה עוד. הלב חדל לפעום. במקומו נותר חלל ריק.

הציור הנהדר של אופיר מבטא באופן העמוק ביותר את המצב שנותר: קליפה חיצונית זוהרת בשמש ופנים חשוך וחלול – פיזי ואולי גם מעבר לכך. הציור הוצג בשעתו במוזיאון פתח-תקווה ונרכש לאוסף שיף – מגדולי אוספי האמנות בארץ. הוא מוצג כיום דרך קבע במלון-גלריה של שיף לאונרדו ארט בתל-אביב בצד יצירותיהם של מיטב הציירים בארץ בעבר ובהווה.

ב. טבור העולם

מול ציור חדר האוכל תלוי בתערוכה ציור פנורמי מהשנה האחרונה. במרכז הציור: הדשא הגדול מצפון לחדר האוכל, כאשר הסלע שבו מהווה את "מרכז הכובד". בזווית שממנה צוירה התמונה, נראה הדשא כבטן ענקית שהסלע במרכזה הוא הטבור. לא בכדי קרא אופיר לציור זה "טבור העולם".

מרחב הדשא העצום, בגוונים עדינים של ירוק, תחום במדרכות מימין ומשמאל. מעבר להן: עצים שצלליהם שפוכים על הדשא, ספסל ישיבה, חדר האוכל, פנסי תאורה, גגות בתים. המקום הזה בלב יפעת היה מרכז עולמה של החברה היפעתית על חבריה וילדיה, הן בשגרת הימים והן בימי מועד וחג. עכשיו אין איש במרחב כולו. האם מפני שהשעה היא שעת צהריים, כפי שמעידים צללי העצים, וכולם עסוקים או ספונים בבתים בגלל החום? אולי, אבל קרוב יותר לוודאי שהסיבה היא אחרת, וכבר נכתבה לעיל: השינוי שהתחולל באורחות החיים השפיע על כל מערכות החיים וגם על שגרת הימים והסביבה הפיזית בקיבוץ. ירק מרחבי הדשא, העצים והבתים, הסלע, אומנם נראים כמעט כמו לפני שנות דור, אבל המקום שוב אינו "טבור העולם" עבור ילדי יפעת ואנשיה, ערכו צנח, תוכנו אבד. כמו חדר האוכל החשוך נותר גם הוא ריק מאדם.

אופיר מספר כי כאשר השלים את הציור, הרגיש שהוא לא מאוזן והוסיף לו חלק נוסף, הפעם בממד הגובה – חלק שכולו שמים. התמונה בשני חלקיה קיבלה פרופורציות חדשות. עתה נראה כאילו הדשא והסלע עם מסגרת העצים והבתים, שנמתחו קודם לרוחב, לצדדים ולמטה, נמשכים כלפי מעלה. המרחב הקורן של שמי התכלת מחייב להרים את המבט, לנשום יותר לאט, לכוון את הלב גם אל הגעגוע ואל החלום. נזכרתי בשורות השיר של פנינה: "בְּשֶׁקֶט עוֹד פָּאן הַדְּמָמָה מוֹתְנִשְׁמֶת / וְכִפְתֵּי הַשָּׁמַיִם תִּמְהוּ וְצִלּוֹלָה".

מרים אהרוני

תמוז תשפ"ב, יולי 2022